

Arttu Forsell

Historiallisen jokirannan julkisen tilan kehittäminen

Historiallisen jokirannan julkisen tilan kehittäminen

Arttu Forsell

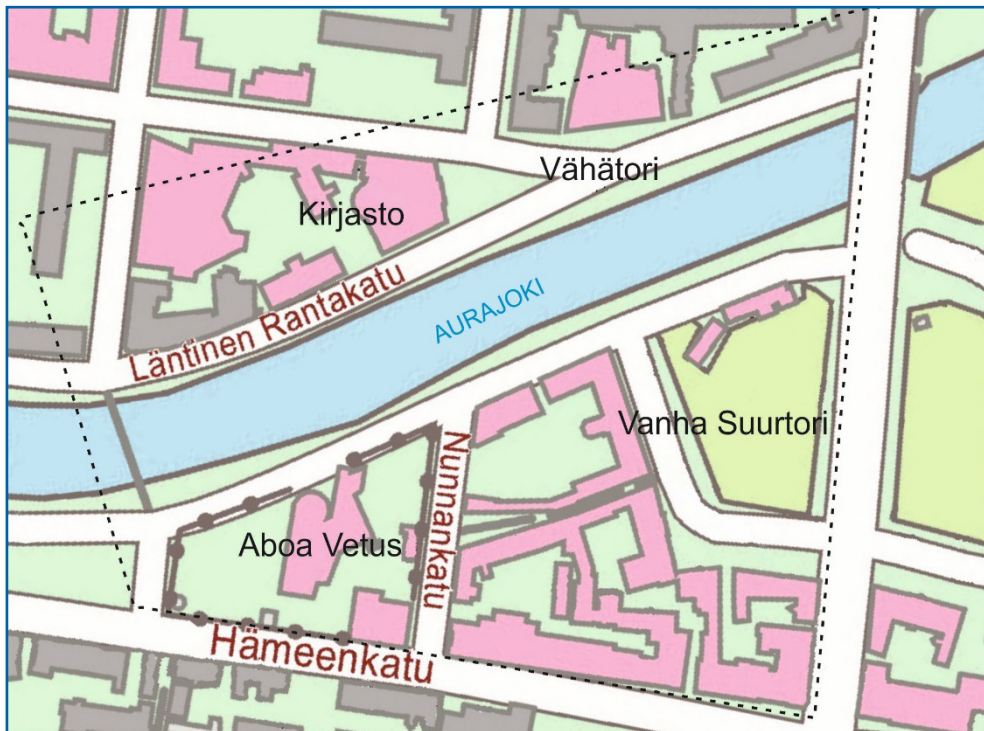
Tästä on kyse

- Historiallinen jokiranta on erityinen, pidetty ja keskeinen julkisen toiminnan alue. Alueella on sekä erittäin toimivia osia että käyttämätöntä potentiaalia, jälkimmäistä erityisesti Vanhan Suurtorin alueella.
- Kehittämiseen liittyy paikallisia ja yleisempiä julkiseen tilaan liittyviä haasteita. Kehittäminen voi liittyä fyysisiin muutoksiin tai hallinnallisiin muutoksiin, jotka vaikuttavat tilan käyttöön ja käyttäjiin.
- Ottaen huomioon julkisuuden ja alueen ominaispiirteet, ehdotan erityisesti Vanhan Suurtorien alueen kehittämistä tilapäisin käytöin.

Johdanto

Julkinen tila on vapaan osallistumisen tilana keskeisessä asemassa prosessissa, jossa ihmiset omalla toiminnallaan vaikuttavat kaupunkien elämän ja kulttuurin muotoutumiseen.¹ Turun keskustan historiallinen jokiranta, jossa yhdistyvät kaupunkilaisille merkityksellinen joki ja miljö, jossa historia on vahvasti läsnä, on yksi kaupungin keskeisimmistä julkisista tiloista. Viihtyisä alue on sekä arkisempien toimintojen tyyssija että suosittu tapahtumien järjestämispaikka (Kartta 1). Tässä tutkimuskatsauksessa pureudutaan historiallisen jokirannan kehittämiseen julkisen tilan ja alueen käyttäjien näkökulmista. Tästä näkökulmasta historiallinen jokiranta avautuu jo eloisana ja toimivana julkisena tilana, mutta sillä on edelleen myös käyttämätöntä potentiaalia. Erityinen miljö ja nykyinen asema kaupungin keskeisenä ja avoimena kohtaamispaikkana antavat kehittämiselle lähtökohdan.

Tutkimuskatsaus pohjautuu keväällä 2015 valmistuneeseen pro gradu tutkielmaan, jonka toteutin Turun kaupungin kiinteistöliikelaitoksen tukemana, sen ihmiselle parempi keskusta – hankkeen puitteissa. Tutkimusaineistoni oli kesällä 2014 historiallisen jokirannan käyttäjille toteuttamani kysely. Kyselyyn vastasi 473 pääasiassa Turussa, erityisesti keskusta-alueella (49%) asuvaa henkilöä. Heistä 432 vastasi verkkokyselyyn, jota markkinoin mm. Facebookin välityksellä. Lisäksi keräsin 41 vastausta tutkimusalueella toteuttamillani haastatteluilta. Aineisto edustaa aluetta aktiivisesti käyttäviä kaupunkilaisia, erityisesti nuoria aikuisia, joita oli vastaajissa eniten. Tarkoitukseni oli tutkia käyttäjien näkökulmia his-

Kartta 1. Tutkimusalueen rajaus.

toriallisen jokirannan julkisen tilan luonteeseen ja kehittämiseen. Tutkimusasetelmassa oli keskeistä artikuloida yleisemmin julkiseen tilaan ja sen kehittämiseen liittyviä haasteita ja edelleen vastata näihin sopivalla kehittämisnäkökulmalla.

Hyvä julkinen tila

Julkisen tilan määrittelyä ja analysointia lähestyn kahdesta suunnasta. Ensinnäkin julkisella tilalla on vahva idealistinen ulottuvuus, kuten länsimaiselle yhteiskunnalle tärkeät poliittiset kokoontumisoikeudet, sekä julkisten tilojen luonne yleisesti tärkeinä yhteiskunnallisten sekä kulttuurillisten kohtaamisten ja identiteetin muodostuksen paikkoina.^{1,2} Toinen näkökulma on konkreettisempi ja arkisempi. Siinä korostuvat arkiselle elämälle olennaiset ulottuvuudet kuten liikkuminen ja palvelut. Historiallisessa jokirannassakin julkisen tilan yksi keskeinen käytön muoto on liikkuminen ja liikenne, etupäässä jalankulku ja pyöräily. Näiden lisäksi erilaiset yksilölliset kokemukset ja merkityksenannot ovat tärkeitä paikan luonteen ja siihen liittyvien mielikuvien määrittelijöitä.³ Erityisesti suunnittelun näkökulmasta hyvään julkiseen tilaan liitetty kokemuksellisuuden ihanne on tärkeää

huomioida.⁴ Käytännöt, kokemukset ja merkitykset painottuvat myös tutkimukseni aineistossa.

Toimiva julkinen tila sijaitsee yleensä keskeisellä paikalla ja on luonteeltaan sosiaalisesti avoin.⁵ Oleellisinta on toisten ihmisten läsnäolo. Eloisuus syntyy erityisesti tilan käytön aktiivisuudesta ja monimuotoisuudesta. Ihmisten paikalla viettämän ajan pituus on ratkaisevampaa kuin ihmisten kokonaismäärä.⁶ Eloisuus ei kuitenkaan ole vielä tae tilan julkisuudesta. Hyvänä julkisena tilana voidaan pitää kaikkien kaupunkilaisten oleskelulle mahdollisimman avointa, käytöiltään monipuolista ja aktiivista tilaa, joka on julkisessa omistuksessa ja mahdollisimman vähän kontrolloitu.⁷ Se on paikka jonne eri ihmisryhmät haluavat tulla viettämään aikaa. Keskeisiä julkisten tilojen laatuun vaikuttavia seikkoja ovat miellyttävyys, oleskelu- ja muut aktiviteettimahdollisuudet, sekä saavutettavuus.⁷ Taustalla vaikuttavat myös tilan hallinnalliset järjestelyt, kuten kuka tilan omistaa ja mitä ehtoja se asettaa tilan käytölle.

Julkisen tilan avoimuus asettaa omat vaatimuksensa kehittämiselle: se vaatii toleranssia erilaisuutta kohtaan. Myös yllätyksellisyys on olennainen osa julkista tilaa.³

Yllätykset voivat olla hyvin arkisia tai jopa merkittäviä kokemuksia. Ne voivat liittyä jonkin uuden ja erilaisen kohtaamiseen ja tästä oppimiseen tai huojentumiseen. Toisaalta yllätykset voivat olla myös epämiellyttäviä kokemuksia. Juuri avoimuus uudelle mahdollistaa osallisuuden uusien ilmiöiden, ideoiden ja toiminnan syntymisen. Vakiintuneita käsityksiä ja ratkaisuja voidaan haastaa ja synnyttää näin uusia vakiintuvia käyttäjiä. Julkinen tila antaa tällä tavalla kaupunkilaisille avoimen ja sosiaalisen mahdollisuuden käsitellä ympärillä tapahtuvia muutoksia ja tapahtumia liittyen esimerkiksi politiikkaan, kulttuuriin tai identiteettiin.⁸

Avoimuuden lisäksi hyvän julkisen tilan on oltava riittävän turvallinen. Toisaalta ihmisillä on erilaisia turvallisuuskäsityksiä⁹, eikä tila voi olla kaikille kaiken aikaa miellyttävä. Turvallisuus on kuitenkin keskeinen seikka, jota vasten ihmiset puntaroivat tekemisiään. Yhtä kaikki, julkisessa tilassa on jatkuva mahdollisuus käyttäjien välisiin konflikteihin, vähintään tilan käytön intressiriitoihin, mutta toimivassa julkisessa tilassa tämä ei pääasiallisesti ole ratkaisevassa roolissa viihtymisen suhteen. Turvallisuutta on ylipäänsä käsiteltävä kriittisesti, sillä sitä ajavat toimet usein rajaavat julkisuutta ja voivat pohjimmiltaan olla perustelemattomia.¹⁰ Kehittämisessä on kuitenkin huomioitava turvallisuustekijöitä tarpeen mukaan. Epämiellyttäviin ilmiöihin puuttumisen sijaan suositellaan positiivisten puolien kehittämistä.¹¹

Haasteita julkisten tilojen kehittämisessä

Kirjallisuuden pohjalta voidaan nostaa esiin kolme julkista tilaa koskevaa haastetta, jotka kehittämisen on huomioitava.

Ensinnäkin kaiken toiminnan ohjaus markkinaehtoisuutta painottaen on merkittävä uhka julkiselle tilalle ja saattaa kaventaa tilan julkisuutta.¹² Yleisesti ottaen se, että tila on julkisessa omistuksessa ja hallinnassa, eikä esimerkiksi paikka vain maksaville asiakkaille, on keskeistä.^{1,3,13} Laajemmin tarkasteltuna yksityisiä intressejä ei ole syytä sulkea pois. Hyvällä julkisella tilalla on potentiaalia ja merkitystä myös taloudellisesta näkökulmasta¹², eikä asioiden vastakkainasettelu ole välttämätöntä. Yksityiset toimijat voivat parantaa ja mahdollistaa

monipuolisempaa ja aktiivisempaa käyttöä kaventamatta tilan julkisuutta liikaa. Voidaan ajatella, että kuluttamisesta on tullut niin keskeinen osa yhteiskuntaa, että sen sisällyttäminen julkiseen tilaan on välttämätöntä.¹⁴ Kysymys kuuluu pikemminkin, millä tavoin ja millä periaatteilla yksityiset intressit voivat toteutua, ja miten julkisen tilan muun potentiaalin annetaan toteutua samalla. Ennen kaikkea kyse on julkisen tilan avoimuuden säilyttämisestä, eli siitä miten ja millä periaatteilla tilan luonne ja käyttö määrittävät kokonaisuudessaan.

Toiseksi, jälkimodernia yhteiskuntaa kuvaa sen hajaantumisen.¹⁵ Väestö on yhä heterogeenisempää ja erilaiset intressit sekä identiteetit ovat yhä vaihtelevampia ja laajemmalle levinneitä. Tämä osaltaan haastaa julkisen tilan avoimuutta, sillä hyvä julkinen tila on mahdollisimman sisällyttävä kaiken tämän laaja-alaisuuden edessä. Kirjallisuudessa tätä haastetta on lähestytty määrittelemällä julkisen tilan hyvyys mahdollisimman laajojen toimintamahdollisuuksien kautta.¹⁴ Se osaltaan liittyy kaupallisuuden ja kuluttamisen vallitsevuuteen yhteiskunnassa, sekä poliittisuuden merkityksen vähentymiseen, ainakin ennen tunnistetussa muodossa.¹⁴

Kolmas haaste on kulttuurin rooli, joka on mielenkiintoinen ulottuvuus erityisesti historiallisessa jokirannassa. Kulttuurista ja tapahtumista on tullut osa kaupunkien kehittämisstrategiaa.¹⁶ Niiden avulla pyritään luomaan eloisaa kaupunkikuvaa, jota pidetään valttina kaupunkien välisessä kilpailussa. Tällöin kulttuuri tosin uhkaa välineellistyä ja sen sisältö olla ylhäältä alaspäin ohjattua.¹⁴ Tämä asettaa sen aseman ja luonteen kriittisen tarkastelun kohteeksi. Julkisen tilan näkökulmasta kovin välineellistetty kulttuuri voidaan nähdä käyttäjäryhmiä etäännyttäväksi, sekä koko potentiaalista kulttuurin kirjoa kaventavaksi.¹⁷ Historiallisen jokirannan kohdalla tärkein kysymys onkin, miten säilyttää kulttuurin monitahoisuus ja sen omaehtoisuus näin keskeisellä paikalla.

Historiallinen jokiranta: kokemuksia ja kehittämisohdotuksia

Historiallisen jokirannan sijainti on keskeinen ja vilkkaat kevyen liikenteen väylät kulkevat sen myötäisesti molemmin puolin jokea. Keskeisiä ulkotiloja ovat myös molemmin puolin jokea sijaitsevat puistomaiset nur-

mikkokaistaleet sekä molemmat torit, Vähätori ja Vanha Suurtori. Nämä tilat määrittelevät pitkälti mitä alueella voidaan tehdä ja miten se avautuu käyttäjille sekä suhteessa ympäröivään kaupunkiin. Seuraavaksi hahmotelen historiallisen jokirannan julkisen tilan ääriviivoja sekä sen kehittämiseen kohdistuvia toiveita keräämäni aineiston pohjalta.

Keskeinen huomio on, että aluetta käytetään aktiivisesti ja siitä pidetään paljon. Historia nousee esiin ulottuvuutena, jonka merkitys tunnustetaan ja aluetta arvostetaan juuri sen vuoksi. Muita keskeisiä ominaisuuksia ovat keskeinen sijainti ja maisema. Näiden ominaisuuksien merkitys on tärkeä huomioida alueen kehittämisessä.³ Lisäksi palveluilla, kuten kirjastolla, kahviloilla ja ravintoloilla, on huomattavaa merkitystä alueen luonteelle ja vetovoimalle. Alueella järjestetään myös paljon suosittuja tapahtumia.

Kevyenliikenteenväylien ja keskeisen sijainnin vuoksi ihmisiä liikkuu alueella jatkuvasti ympäri vuoden, joskin osa-alueiden välillä on selviä eroja. Vähätorin onnistuneisuus ja toisaalta Vanhan Suurtorin alueen elottomuus ovat tutkimuksissakin todennettuja ominaisuuksia.²⁰ Myös tämän tutkimuksen aineistossa Vanhan Suurtorin alue ja itäinen puoli laajemminkin nousevat esiin alueena, joista ihmisten mielestä puuttuu toimintaa. Jokirannan itäinen puoli on esimerkiksi palveluiden suhteen niukempi kuin läntinen.

Liikkumiseen liittyen epämiellyttävänä ja kehittämistä vaativana seikkana vastaajat näkevät liikenteen ja tapahtumien välisen ristiriidan. Alueella järjestetään paljon tapahtumia, jotka asettuvat osittain tai kokonaan kulkuväylille. Tapahtumat ovat pidettyjä ja suosittuja, mutta samalla ne herkästi tukkivat tai ainakin hankaloittavat muuta liikkumista. Vaikka tapahtumat ovat tärkeitä, niiden järjestämisessä olisi syytä huomioida tilan arkinen ulottuvuus paremmin. Kevyen liikenteen sujuvuus on tärkeää sekä saavutettavuuden että yleisen kokemuksen kannalta. Tämä korostuu erityisesti pyöräliikenteen kohdalla, jota varten on rajallisesti hyviä kulkuväyliä.

Hyvässä julkisessa tilassa sekoittuvat erilaiset toimijat ja toimintamahdollisuudet luoden eloisuutta jatkuvasti

ti ja monipuolisesti.¹¹ Jotta se onnistuu, on alueella oltava elementtejä, jotka houkuttelevat käyttäjiä paikalle ja viettämään siellä aikaa. Läpikulkuliikenne ei siis riitä, vaan esimerkiksi istumismahdollisuudet ovat merkittäviä ja mahdollistavat paremmin osallistumisen myös muihin aktiviteetteihin paikan päällä.⁶ Ihmisten läsnäolo itsessään houkuttelee muita ihmisiä tulemaan paikalle.⁶ Vanhan Suurtorin tarjontaa voi tässä suhteessa pitää puutteellisena. Tori ja sitä ympäröivä kortteli seinustoineen, niin kauniita kuin ovatkin, eivät tarjoa juuri syitä ohikulkijoille tulla paikalle. Ihmisten läpikulkemisen puuttuminen torilta heikentää ennestään näitä mahdollisuuksia. Ylipäättään toria ympäröivä kortteli on kokonaisuutena kovin sulkeutunut toimintojen ja toiminnan suhteen. Julkisuuden näkökulmasta tämä olisi keskeinen kehittämisen kohde. Sama koskee osia joen itäisestä vierustasta, esimerkiksi Pinellan ja Aboa Vetus & Ars Novan välillä.

Julkisuuden ja eloisuuden kannalta jokivarren puistomaiset nurmikkokaistaleet ovat keskeisiä. Niiden avoimuus ja vapaus mahdollistavat aktiivisen käytön päivän eri aikoina eri ihmisryhmien toimesta. Vuodenaika vaikuttaa kuitenkin merkittävästi ulkotilojen käyttöön. Kevyt liikenne on jokirannassa vilkasta ympäri vuoden, mutta muu käyttö vähenee säiden huonotessa. Ympärivuotisen eloisuuden kannalta korostuu säänsuojan merkitys ja avoimien sisätilojen olemassa olo.

Vaikka itse tutkimusalueella (kartta 1) ei varsinaisesti ole autoliikennettä, nousi sen vaikutus vastauksissa esiin. Uudenmaankadun vilkkaan autoliikenteen kerrottiin vähentävän Porthanipuiston ja Vanhan Suurtorin viihtyvyyttä. Se myös ohjaa kevyen liikenteen virtoja Tuomiokirkkosillan tyven liikennevaloihin vähentäen läpikulkuliikennettä Vanhan Suurtorin halki. Uudenmaankatu ikään kuin halkaisee historiallisen alueen kahtia heikentäen alueen käyttömahdollisuuksia kokonaisuutena sekä Vanhan Suurtorin alueen saavutettavuutta.

Historiallinen jokiranta on kyselyn perusteella turvallise-
na pidetty alue. Siellä koetaan jonkin verran epämiellyttäviä kokemuksia, mutta pelkoa hyvin vähän. Epämiellyttävät kokemukset liittyvät päihteidenalaisiin henkilöihin ja muihin epämääräisiksi koettuihin kulkijoihin. Koska puhutaan kaupungin keskusta-alueesta ja keskeisestä

avoimesta tilasta, ei tämä ole mitenkään yllättävää tai poikkeuksellista. Kyselyn pohjalta nämä epämiellyttävät ilmiöt tapahtuvat julkiseen tilaan kuuluvan sietämisen rajoissa. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että jos alue on suosittu ja pidetty, on se riittävä indikaattori sen turvallisuudesta.¹¹

Tapahtumat ovat alueella merkittävä ihmisiä paikalle vetävä tekijä. Ihmispaljous muuttaa tilan luonnetta ja tapahtumat itsessään monipuolistavat kaupunkielämää. Suurimmilla tapahtumilla voi olla paikallista suurempi merkitys. Tapahtumat ovat osa monipuolista kaupunkikulttuuria ja niiden mahdollistamisesta on tullut yhä keskeisempää kaupungeille.¹⁴ Tapahtumien luonne voi vaihdella suuresti mittakaavan, järjestäjien, pituuden ja sisällön mukaan. Tilan monipuolisen sisällön ja julkisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaupunki on niiden suhteen riittävän avoin ja mahdollistava.

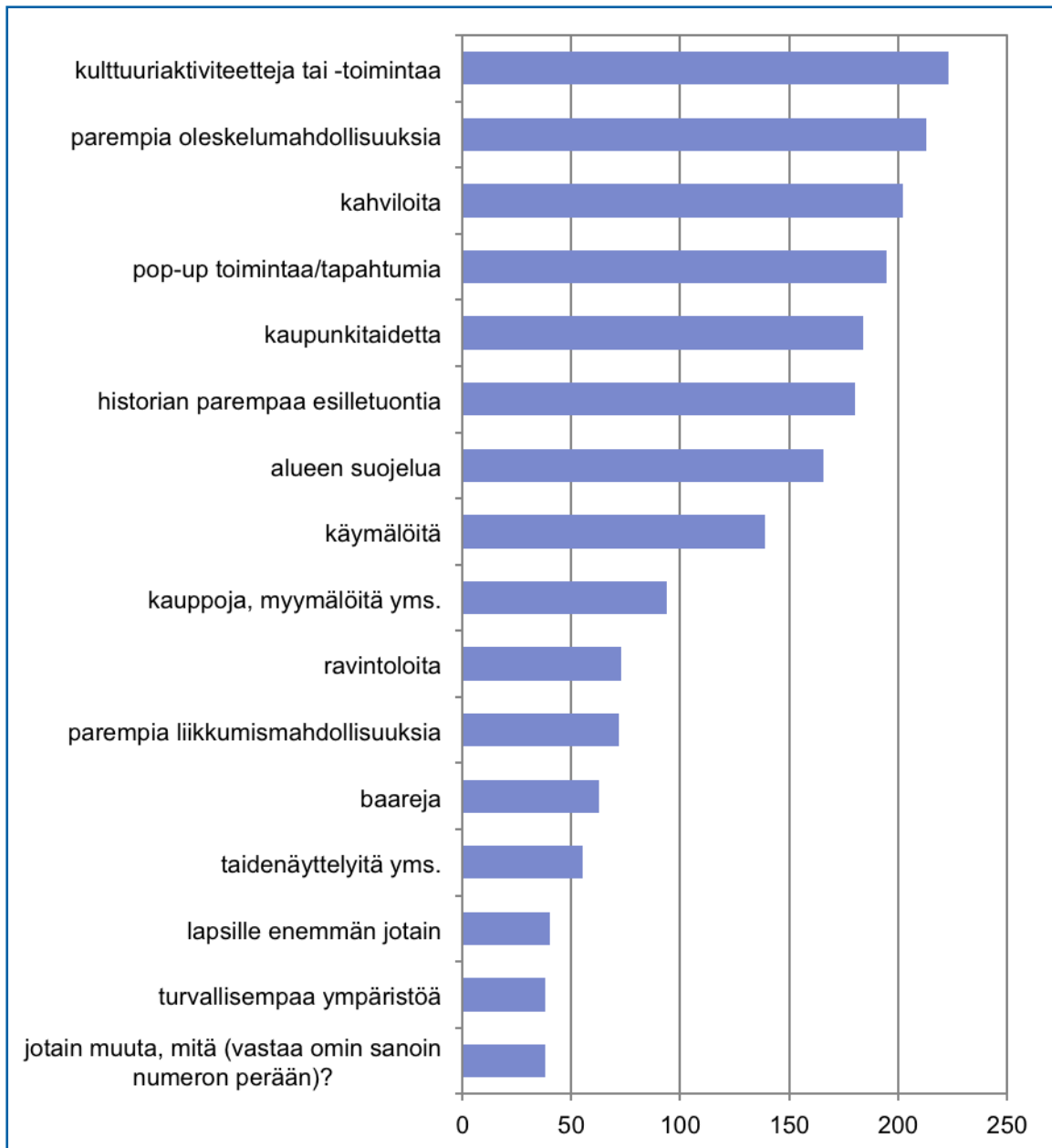
Aineiston valossa alueen kolme pidetyintä tapahtumaa järjestetään kaikki Vanhalla Suurtorilla (Taulukko 1). Eri-

tyisesti keskiaikamarkkinoiden ja joulumarkkinoiden ulkopuolella Vanhan Suurtorin alue on kuitenkin hiljainen. Toria ympäröivässä korttelissa on paljon tiloja ja erilaisia toimijoita, mutta vain vähän kaikille avointa toimintaa tai palveluita. Kirjakahvila erottuu selkeästi edukseen aktiivisena ja avoimena toimijana, tämä kävi selvästi myös ilmi vastauksissa. Vanhan Suurtorin alueella kehittämistä olisi etenkin paikan käyttö- ja kävijämääriä kasvattavan toiminnan mahdollisuuksien parantamisessa, tavoitteena eloisuuden jatkuvuus ja monipuolinen toiminta.

Keräsin kyselyssäni erilaisia näkökulmia kehittämisen tueksi. Pyysin luettelemaan epämiellyttäviä seikkoja ja puutteita, joita voitaisiin kehittää, ja toisaalta erilaisia ratkaisumalleja tilan käyttöön. Yhdessä kysymyksessä vastaajien oli mahdollista nostaa esiin valmiiksi valittujen teemojen, toimintojen ja fyysisten elementtien väliltä alueella sopivinta kehittämistä. Vastaukset antavat osviittaa minkälaista toimintaa ja toimintoja kaupunkilaiset alueelle haluavat tai mitä sieltä heidän nähdäkseen puuttuu.

Tapahtuma	maininnat
Keskiaikamarkkinat	211
Kirjakahvilan/Brinkkalanpihan tapahtumat	114
Joulumarkkinat	81
Vähätorin markkinat	69
Joulurauhanjulistus	43
Kirjaston tapahtumat	40
Taiteiden yö	27
Ydintalvipuutarha	27
Markkinat	25
Jokirannassa oleilu	20

Taulukko 1. Mieleenpainuvia tai antoisia tapahtumia, joihin kyselyyn vastanneet ovat historiallisen jokirannan alueella osallistuneet. Kysymys on tehty ilman valmiita vastausvaihtoehtoja.

Kuvaaja 1. Ehdotukset historiallisen jokirannan kehittämiseksi ja niiden saamat mainintamäärät

Kuvaajasta 1 havaitaan, että eniten ääniä ovat saaneet vaihtoehdot, jotka jo jossain määrin alueelta löytyvät ja sitä kuvaavat. Kuitenkin esimerkiksi vaihtoehto ”kulttuuriaktiviteetteja tai -toimintaa” voi sisältää valtavasti keskenään erilaisia toimintamuotoja. Alueen tarjoamat puitteet sekä käytetyt kehittämisen tavat ja tavoitteet tu-

levat määrittelemään tarkemmin, minkälaista toimintaa tulevaisuudessa voi olla enemmän. Jos ajatellaan Vanhan Suurtorin aluetta, vastauksien perusteella voidaan kulttuuri ja taide nimetä historian lisäksi sopiviksi teemoiksi, pop-up -toiminnan edustaessa yhtä vaihtoehtoista toteutusmallia.

Kuva 1. Vanhan Suurtorin alueen kehittämisen tarve on yleisesti tiedossa. Kysymys on millä tavoin ja kenen intressejä seuraten se tapahtuu. Tutkimuksessani puolustan alueen kehittämistä nimenomaan julkisena tilana.

Lopuksi: tilapäisyydellä eteenpäin?

Turun historiallinen jokiranta on erittäin pidetty ja arvostettu julkinen tila. Se on ollut ja sen tulee olla lähtökohta kaikelle kehittämiselle alueella. Julkisuus mahdollistaa historian moniulotteisemman sekoittumisen osaksi kaupungin elämää, sen arkea, juhlaa ja identiteettiä. Tästä näkökulmasta paikan potentiaalia on vielä paljon käyttämättä.

Julkisen tilan kehittämisen historiallisessa jokirannassa tai missä tahansa muualla täytyy vastata kolmeen esiin nostamaani haasteeseen liittyen talouteen, kulttuuriin ja yhteiskunnan hajautumiseen: sen ei tule perustua yksin markkinaehtoisuuteen, sen tulee kunnioittaa kulttuurin moninaisuutta ja omaehtoisuutta, ja sen tulee yrittää antaa toimintamahdollisuuksia mahdollisimman monelle. Tavallisten käyttäjien osallistaminen julkisen tilan kehittämiseen antaa paremman mahdollisuuden ymmärtää tilaan kohdistuvia käyttövaatimuksia ja muutostoiveita, sekä tukee kehittämisen demokraattista luonnetta.³

Näistä lähtökohdista yksi tapa lähestyä suunnittelua ja kehittämistä, sekä parantaa ymmärrystä julkisten tilojen potentiaalista, olisivat tilapäiset käytöt.^{4,18,19} Tilapäiset käytöt ovat julkisuutta tukevia sekä puitteiden ja resurssien suhteen joustavia, mikä on oleellista historiallisessa jokirannassa. Arvokas kohde on haastava pysyvien muutosten suhteen, mihin tilapäiset käytöt ovat ratkaisu.²¹ Tilapäiset käytöt perustuvat kaupunkilaisten aktivoitumiseen ja käyttöjen mahdollistamiseen avoimemmin ja vapaammin. Kyse voi olla esimerkiksi pop-up toiminnasta, joka on kasvattanut suosiotaan. Vain mielikuvitus on rajana, sillä tarkoitus on mahdollistaa jotain täysin uusia toimintoja, ideoita ja käyttäjiä vakiintuneiden ratkaisujen tilalle tai lisäksi. Tilapäiset käyttöjen kokeileminen voi parhaimmillaan saada alueen aivan uudenlaiseen loistoon, tai ainakin herättää kaupunkilaiset, päättäjät ja suunnittelijat ajattelemaan aluetta uudella tavalla. Alueen suosio, keskeisyys ja erityinen miljöö antavat inspiraatiota keksiä uusia, koko jokirannan vilkkautta tukevia käyttöjä.

Kirjallisuus

1. Mitchell, D. (2003). *The Right to The City – social justice and the fight for public space*. The Guilford Press, New York.
2. Thompson, C. W. (2002). Urban open space in the 21st century. *Landscape and Urban Planning* 60(2), 59-72.
3. Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G., & Stone, A.M. (1992). *Public Space*. Cambridge Series in Environment and Behavior. Cambridge University Press, New York
4. Lehtovuori, P. (2010). *Experience and Conflict: The Production of Urban Space*. Ashgate Publishing Limited, Surrey.
5. Rajanti, T. (1999). *Kaupunki on ihmisen koti*. Tutkijaliitto, Helsinki.
6. Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings – Using Public Space*. Island Press, Washington.
7. Varna, G.M. (2011). *Assessing the publicness of public places: towards a new model*. Glasgow Thesis Service. 1.5.2014 <<http://theses.gla.ac.uk/2999/>>
8. Low, S. (2000). *On the Plaza – The Politics of Public Space and Culture*. University of Texas Press, Austin.
9. Nemeth, J. & Schmidt, S. (2007). Toward a methodology for measuring the security of publicly accessible spaces. *Journal of the American Planning Association* 73(3), 283-297.
10. Koskela, H. (2009). *Pelkokierre – pelon politiikka, turvamarckinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Gaudeamus Helsinki University Press.
11. Whyte, W.H. (2009). *City: rediscovering the center*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
12. Giddings, B., Charlton, J. & Horne, M. (2011) Public squares in European city centres. *Urban Design International* 16, 202-212.
13. Madanipour, A. (1996). *Design of Urban Space – An Inquiry into a Socio-spatial process*. John Wiley & Sons Ltd, Chichester.
14. Mäenpää, P. (2011). *Helsinki takaisin jaloilleen – askelia toimivampaan kaupunkiin*. Gaudeamus Helsinki University Press.
15. Hutton, T.A. (2004). Post-industrialism, post-modernism and the reproduction of Vancouver's central area: retheorizing 21st century city. *Urban Studies*, 41(10), 1953-1982.
16. Vuolteenaho, J. (2005). Kaupunkitilan elävöittäminen: jälkimodernin muutoksen megatrendeistä Oulun kävelykadulle. *Terra* 117(2), 91-108.
17. Peck, J. (2007). The creativity fix. *Eurozine*. 10.1.2015. <http://www.eurozine.com/articles/2007-06-28-peck-en.html>
18. Oswalt, P., Misselwitz, P. & Overmeyer, K. (2007) *Patterns of the Unplanned*. Teoksessa Franck, K.A. & Stevens, Q. (2007). *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life*. Routledge, New York.
19. Lehtovuori, P., Hentilä, H-L. & Bengs, C. (2003). *Tilapäiset käytöt – kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 58. Art-Print Oy, Helsinki.
20. Varna, G.M. (2013). Miten julkisia ovat Turun julkiset tilat? *Tutkimuskatsauksia* 1a/2013. Turun kaupunki, Kaupunkitutkimusohjelma.
21. Lehtovuori, P. & Ruoppila, S. (2012). Temporary uses as means of experimental urban planning. *SAJ* 4 (1), 29-54.

Tutkimuskatsauksia on Turun kaupunkitutkimusohjelman julkaisusarja. Siinä julkaistaan ytimekkäitä katsauksia kaupunkitutkimuksen ja -kehittämisen ajankohtaisista aiheista. Sarjaan kirjoittavat asiantuntijat eivät pääosin työskentele Turun kaupungin organisaatioissa. Esitetyt väitteet eivät välttämättä vastaa kaupungin virallista näkemystä.

FM **Arttu Forsellin** tutkimuskatsaus perustuu Turun yliopiston maantieteen oppiaineeseen laadittuun Pro Gradu -tutkielmaan, jonka Forsell teki Turun kaupungin kiinteistöliikelaitoksen historiallisen jokirannan kehittämiseen kohdistuneen Ihmiselle parempi keskustan -hankkeen puitteissa ja tukemana.
